

Kumla Skola förr och nu

Första folkskolestadgan utfärdades år 1842 och 1856 kom skollagen till, och i med den skolplikten.

*Därefter har vår skola reformerats åtskilliga gånger.
Så även skolan i Kumla med Jessie Navin i spetsen*

År 1924 kom en så gott som nyutexaminerad folkskollärare hit, som hade några månaders vikariat bakom sig.

Hennes namn var Jessie Navin (1901-1991). Hon blev med tiden en mycket välkänd profil här i Kumla, som 1947 fick namnet Trollbäcken. Att Kumla skola då fick behålla sitt namn får vi postumt tacka Jessie för.

Jessie Navin flyttade 1924 hit från Enskede. Hennes föräldrar hade ett sommarställe i Vendelsö.

I en intervju med Jessie, som kollegan och adjunkten Ulla-Carina Sellergren påpassligt gjorde 1987 och spelat in på band, berättar Jessie att det funnits ett par lärare i skolan före henne bl a fröken eller mamsell Dufva, som det förr hette.

Skola vid Kumla gård

Mamsell Dufva hade tidigare undervisat barnen i en skollokal vid Kumla gård (Kumla Herrgård), i en bod vägg i vägg med smedjan.

Barnen gick i skolan 4 månader om året. *Så härligt, vilket långt lov, 8 månader, kanske nutidsbarnen skulle tänka?*

Mamsell Dufva bodde i Nyfors. Hon undervisade också 4 månader i Tyresö skärgårdsskolor Vissvass och Gåsö. Under veckorna bodde hon i ett rum i herrgårdsbyggningen, och varje helg promenerade hon hem till Nyfors.

"Historiskt" brev från elev

Jessie läser upp ett brev från en kvinna, som år 1890 varit elev i "skolan" på Kumla Gård.

Hon skriver att skolsalen hade en öppen spis, och då mamsell Dufva gjorde ett försök att elda måste fönster och dörrar öppnas, för genom skorstenen fanns det inte någon väg ut för röken. Inredningen i klassrummet bestod av långa, grova bänkar av omålat trä, samt bord av samma typ. Någon kateder fanns inte. Skolböcker förvarades i en koffert. Utanför boden fanns lämningar av en gammal stenmur, och hålen efter bortfallna stenar fick tjäna som förvaringsplats för våra smörgåspaket. Ofta nog var dessa uppätna av råttor, som det fanns gott om överallt. Våra nöjen på rasterna sommartid bestod i att reta gårdens ilska tjur, som betade i hagen nedanför. På vintern fick man åka kana, för någon sportutrustning fanns inte på den tiden. Kunde man komma över några brädor ur en gammal tunna och göra sig ett par skidor, då åkte man på skaren, när det fanns sådan.

Vad fick eleverna lära sig

Kristendomen var nog det ämne som ledde undervisningen, bibliska berättelser, katekes och

psalmverser, men även historia, geografi, räkning, skrivning och stavning.

Efter fyra månader var examensdagen inne och det visade sig då att de större barnen, i synnerhet gossarna var rätt svaga i sina kunskaper. Det föranledde dåvarande kyrkoherden, sedemera prosten C A Lönnroth som, jämte patron på Kumla C Rosenblad, alltid var närvarande på examensdagen att göra en erinran om att dom borde som hans *älsklingsuttryck* var förkovra sig.

Mamsell Dufva upplyste då att de på grund av arbete på åker och äng i skördetiden mycket sällan besökte skolan, varpå prosten frågade patron: "Går dom barnen i käre brors arbete". Svaret blev jakande och därmed fick ämnet falla. Då var det inte längre så noga med kunskaperna.

På examensdagen gavs inga skrivna betyg ut. Man läste upp stort A i uppförande och flit o s v efter vars och ens meriter.

Skolresorna i våra dagar hade även dom sina föregångare under min skoltid. Jag minns berättar hon att vi promenerade till Mårtensbergs skola (Vendelsö), som då var nybyggd och till Stortorps Herrgård. År 1897 fick vi göra en resa till Stockholm för att bese den stora utställningen, som var anordnad där. Den resan företogs i lövad skrinna, och är ett av de roligaste minnen jag äger sedan den tiden.

Jag var glad att jag fick gå i skolan. Det kunde inte alla barn, för de saknade skor och kläder, i synnerhet skor, och många hade ofta lång väg till skolan. Då skulle kommunen förbarma sig över dom. Frikostigheten var därvid lag

då såväl som nu ganska ringa. De grova skor av skoläder, som bestods, var så enkla att nog inte barn av nutiden sett maken. En gubbe vid Lissma tog mått och det gick så till att han klippte av den vita randen på en tidning och tog mått här och tvär och gjorde ett klipp här och där. Om läster eller passform talades det inte om.

Husförhören - urgamla anor -

Något som också förekom på landsbygden på den tiden var de så kallade husförhören, som nog har urgamla anor. Dessa hölls varje höst i början av november, och innan skolan var byggd samlades man i stora salen på Kumla, där prosten Lönnroth satt vid ett stort bord. Han var lång, allvarlig och vördnadsbjudande och blotta åsynen av honom gjorde stämningen högtidlig.

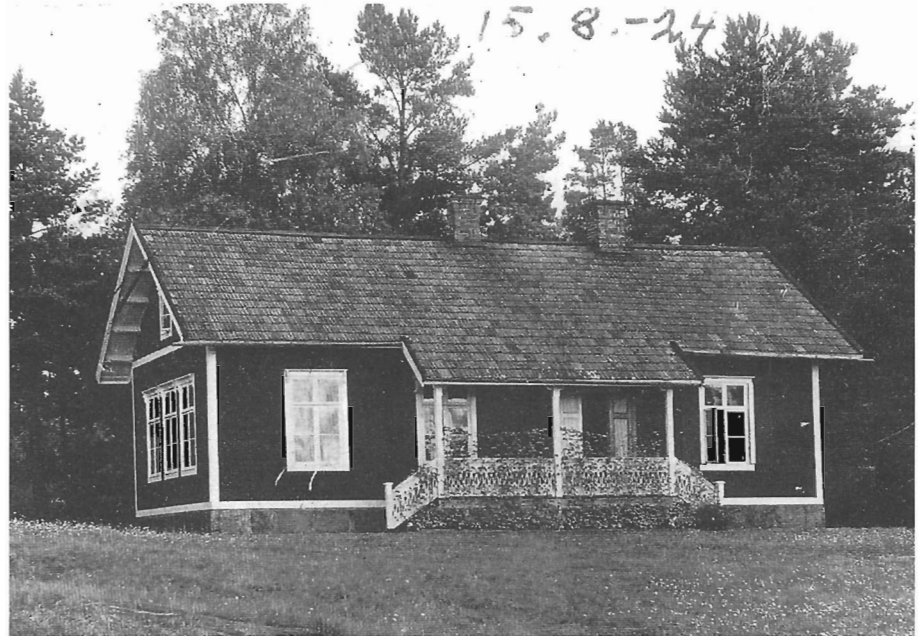
Man hade dagarna före flitigt läst bibliska historier och katekesen, för man kunde aldrig veta vad det blev frågan om. Jag vill minnas att vi började med att sjunga några psalmverser som inledning. Därefter nämndes varje ställe vid namn, som Vreten, Skogsäng, Borgen m fl. Alla där boende ropades upp i tur och ordning, först far och mor, så barn och tjänare.

Födelse, dödsfall, in- och utflyttningar kontrollerades och bokfördes, sedan kom kristendomsförhöret. Först angavs ett kapitel i nya testamentet.

Såväl gamla som unga fick läsa några verser var, och sedan genomgicks det ånyo med frågor, som framställdes att besvaras av den som kunde. Till sist så bjöds prosten och några utvalda på kaffe i gårdens förmak.

Kumla skola Den röda träskolan byggs till och blir gul

Själva skoltomten var en gåva, som skänktes till Tyresö kommun den 23 mars 1909. Den röda träskolan var den första *Kumla skola*. Men det lustiga är att i ett gammalt protokoll från Skolrådet

Kumla gårds skola som byggdes till 1926.

står det att Kumla Gårdsskolan byggdes 1894. Stämmer det frågar man sig om skolan redan då låg på tomten som skänktes år 1909 eller har den flyttats dit senare? När folkskolläraren *Jessie Navin* den 15 augusti 1924 började sin första termin i Kumla skola - var den en s k B3-skola dvs man hade intagning vartannat år av elever till tre klasser. Men för *Jessie* fungerade det inte så. Mödrar kom och frågade kan min son sex år gammal få börja? Jovisst, tyckte *Jessie* jag kan ta hand om dom också, så det blev ett tiotal nybörjare, samt ett tiotal elever fördelade på klasserna 2 till 5, förutom avgångsklass 6. För undervisningen fanns en utbildningsplan, som skulle följas.

Torftig utrustning av klassrummet

I skolsalen fanns en stor hög kamin och vid ena kortsidan mot kapprummet fanns en mindre. Kapprummet var försedd med två långbänkar och en vattenbehållare med dricksvatten till barnen. Här satt barnen och åt sina smörgåsar med i bästa fall smör, annars flott på. Några som kom från mer välbeställda hem hade mjölk med sig. Det fanns inget lyse eller vatten indraget. Skolsalen var utrustad med en svart tavla, ett skåp för skolmaterial, ett bord som kateder och en stol, i taket hängde två fotogenlampor. Gardiner

saknades, men de inköptes senare, sedan prästen vid en av skolgudstjänsterna, som anordnades ett par gånger per termin, blev så bländad av solen, då han skulle läsa .

Skolsalen var i alla fall så pass modern att barnen satt två och två.

Skolmaterialet bestod av Folkskolans läsebok, några biblar och så några böcker om Nils Holgerssons underbara resa, samt några ganska så utnötta kartor. Anslaget från kommunen var 100 kronor, som skulle fördelas på kommunens fyra skolor, men energiska *Jessie* lyckades få kommunens stämma att tilldela ett särskilt anslag på 100 kronor till Kumla skola för inköp av bl a böcker och kartor.

Jessie hade en liten lärarbostad i skolan förutom en lön på 187:50 kronor per månad samt var tredje månad 200 kronor i dyrtidstillägg. Även den omtyckta städerskan *Maria* bodde i skolan. Hon eldade i kaminerna och vedspisen, men veden fick gossarna ta in.

Skolan byggs om år 1926

Samhället växte och 1926 byggdes skolan om och blev gul. Det hantverket utfördes bl av bönder och snickare från Kumla. *Gunnar Karlsson* från Skogsäng ansvarade för bygget och *Långsjöpellet* (*Axel Petterson*) var en duktig

Kumla skola - den gula - som invigdes 1926.

snickare. Man utvidgade både på längden och höjden. Taket lyftes, och på övre våningen rymdes både gymnastiksal och ett slöjdrum, samt två lärarbostäder. På bottenvåningen blev det två skolsalar. Det behövdes för skolan fick nu en småskollärinna *Haiydee Berg* från Vissvass-skolan.

Skolan invigdes. Men de ansvariga, komminister Åhlund och inspektör Lindman oroade sig för att skolan inte skulle få tillräckligt med elever. Men det var ingen risk. Fler barnfamiljer flyttade ut hit i sina nybyggda hus.

En gymnastiksal blev det, men några gymnastikbänkar eller en gymnastikbock blev det inte. Barnen kunde väl hoppa bock ändå, menade de ansvariga. På 30-talet tjänstgjorde ytterligare två lärare, Maj Angberg, som sjöng och spelade så vackert på orgeln, och den rara småskollärarinnan fröken Hallberg.

Många elever från den tiden minns väl vårexamen, som av tradition hölls ute på gården vid flaggstången och hur det sjöngs Herre Signe Du och Råde, och givetvis Den blomstertid, som kommer.

I mitten på trettio-talet började man rita på en ny skola, men kriget, som bröt ut 1939 satte stopp för planerna. År 1948 tillkom en skolbyggnad, där man bl a på söndagar hade skolkök för gossar, några av dem kom ända från gamla Tyresö.

Först **1967** revs den gula skolan och dagens nuvarande mer moderna Kumla skola invigdes.

Samma år gick Jessie Navin i pension. Hon hade då verkat i Kumla skola och i Tyresö i 43 år som lärare, överlärare, rektor och 1:e rektor med ansvar för flera såväl hög-, mellan- som lågstadier.

Jessie var en rak och bestämd kvinna, men med hjärtat på rätta

stället. Hon ägnade sig inte bara åt skolan utan också åt föreningslivet. Hon var en aktiv politiker inom det socialdemokratiska partiet och tillsammans med Gunnar Gyllnert, Håkan Hasselgren och John Wisén m fl tillhörde hon framtidsfolket i Tyresö liksom de övriga nybyggarna i Kumla. Hon var aktiv i Röda korset, Kristliga syföreningen, var också en av dem som var med och startade pensionsföreningen PRO i Tyresö. Hon arbetade för att kommunen skulle bygga servicehus och äldreboenden. På ålderns höst flyttade hon själv in på servicehuset i Björkbacken.

Jessie Navin var, kort sagt, en fantastisk kvinna.

Berit Brandinge

(fortsättning följer i nästa nummer om Kumla skola som invigdes 1967) Fotografierna utlånade från Trollbäckens bibliotek.